

Rapportering från nordiskt globaliseringsforum 2009

Innehåll

Rapport från Globaliseringsforum 2009, island.....	5
Torsdag 26 februari	7
Session 1	7
Debatt	8
Session 2	8
Debatt	10
Fredag 27 februari	13
Session 3	13
Debatt	14
Session 4	14
Debatt	16
Session 5	16
Debatt	17
Globaliseringsforumet 2009 i medierna	19

Rapport från Globaliseringsforum 2009, Island

Det andra nordiska globaliseringsforumet avhölls den 26-27 februari 2009 vid Blå Lagunen utanför Keflavik i Island. Värddar för forumet var den isländska statministern *Jóhanna Sigurdsardóttir* samt generalsekretären för Nordiska ministerrådet *Halldór Ásgimsson*. På forumet deltog ledande personer från näringslivet, forskningsmiljöer, medborgarorganisationer, politiker samt media. Dessutom deltog tre internationella specialister som gästtalare samt styrelseordförande för det nordiska toppforskningsinitiativet. Sammanlagt deltog omkring 180 personer på forumet (se bilaga 1) däribland de fem nordiska statsministrarna, den färöiska lagmannen, det åländska lantrådet, de nordiska samarbetsministrarna samt presidenten i Nordiska rådet. *Lykke Friis*, prorektor vid Köpenhamns universitet, var moderator för forumet.

Syftet med forumet är att skapa en nordisk tankesmedja och ett levande debattforum kring globaliseringens största utmaningar och möjligheter. På forumet 2009 var fokus på den internationella finanskrisen och dess påverkan på klimatpolitik och innovation. Titeln för forumet var "Finanskris – stop eller startskott för progressiv klimatpolitik" (se program bilaga 2). Forumets första dag inleddes med två sessioner i plenum, där två av de internationella gästtalarna *Kenneth Rogoff* (professor vid Harvard University) och *Stephen Ciesinski* (Vice President vid Stanford Research Institute) höll inlägg. *Rolf Annerberg* (generaldirektör vid Formas) lanserade det Nordiska toppforskningsinitiativet. Plenuminläggen följdes av diskussioner i mindre arbetsgrupper med temana "Små ekonomiers sårbarhet", "Progressiv klimatpolitik i kristider" samt "Energi, miljö och innovation". Ledare för de tre arbetsgrupperna var *Kjell Bendiksen* (administrativ direktör vid Institutet för energiteknik), *Kristina Persson* (ordförande Föreningen Nordens Förbund) och *Fridrik Már Baldursson* (professor vid Reykjavik universitet).

På forumets andra dag avrapporterade de utsedda gruppledarna från gruppdiskussionerna och därpå följde en diskussion i plenum. Den tredje internationella gästtalaren *David Carlson* (Director, International Polar Year International Program Office) höll sitt inlägg på den andra dagen.

Efter forumet skrev de fem nordiska statsministrarna en gemensam artikel med titeln "Norden ska motverka protektionism och möta krisen med grön tillväxt" som publicerades i de ledande dagstidningarna i Norden samt i EU Observer (se bilaga 3).

Nedan följer en sammanfattning av plenuminlägg och diskussionerna under globaliseringsforumets två dagar.

En komplett videoupptagningar från plenumsessionerna på forumet kan ses på: <http://formennskadansk2009.forsaetisraduneyti.is/Begivenheder/Konferencer/Globaliseringsforum/>.

Vidare information om den nordiska globaliseringssatsningen kan ses på: <http://www.norden.org/globalisering/sk/index.asp?lang=1>

Torsdag 26 februari

Session 1

2009 års globaliseringsforum inleddes med välkomsttal av den *isländska statsministern Jóhanna Sigurðardóttir*, (se bilaga 4). Talet kretsade kring de stora förändringarna i den globala ekonomin som ägt rum sedan 2008 års globaliseringsforum. Island har sett de negativa sidorna av den globala finansmarknaden och levnadsvillkoren har till följd av den ekonomiska krisen försämrats kraftigt. Utvecklingen i den globala ekonomin påverkar i hög grad små öppna ekonomier såsom de nordiska ländernas. Det är därför viktigt att hålla fast vid den välfärdsmodell som präglar de nordiska länderna och gett rikedom genom mänsklig kunskap, social rättvisa och trygghet. Skapandet av ett hållbart samhälle är ett fundament för framtiden, där satsningar på utbildning, ett livskraftigt näringsliv samt en progressiv klimatpolitik är viktiga komponenter.

Nordiska ministerrådets generalsekreterare Halldór Ásgrímsson poängterade (se bilaga 5) vikten av att Norden med små handelsberoende ekonomier inte kan lösa globaliseringens utmaningar genom att fjärma sig från omvärlden och att det är viktigt att de nordiska länderna vidareutvecklar sin internationella konkurrenskraft. De två rapporterna *Nordic Globalization Barometer* och *Nordic Innovation Monitor* har tagits fram särskilt till globaliseringsforumet för att ge underlag och strukturer för diskussionerna kring de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft och förmåga att ta skapa nya innovationer. Båda rapporterna analyserar de nordiska ländernas position jämfört med de viktigaste konkurrentländerna inom EU och OECD. Bland annat pekades det på de små valutorna och ifrågasattes ifall dessa var gångbara i nutidens ekonomiska klimat. Den nordiska innovationsmonitorn, som utarbetats för första gången, ställer frågan ifall vi i Norden är så innovativa som ofta sägs, eller har Norden något som behöver förändras. Bland annat framhävs den låga graden av entreprenörskap i Norden, särskilt när det gäller tillväxtföretag. Ásgrímsson berättade att satsningarna på nordiska globaliseringsinitiativ som statsministrarna tog initiativ till i juni 2007 har redan resulterat i ett antal konkreta projekt som stärker de nordiska länderna. Det största av dessa är det s.k. *Toppforskningsinitiativet*. Ett annat är *Nordic Climate Solutions* som är en konferens och utställning som fokuserar på nordiska energilösningar. Denna lockade 1000 deltagare från 40 länder då det avhölls i Köpenhamn under hösten 2008. Ásgrímsson berättade även att en gemensam nordisk webbsida men namnet *Nordic Energy Solutions* kommer att lanseras under forumet som ett ytterligare steg för att marknadsföra nordiska energilösningar globalt. Behovet för globala lösningar

har inte minskat utan ökat. De globala lösningar kräver ett nära samarbete mellan aktörer och att regionala svar och nordiska lösningar kommer att behövas som en del av de globala lösningarna för att möta nya globala utmaningar.

Kenneth S Rogoff, professor vid Harvard University, höll ett inlägg med titeln "Will there be light in the end of the tunnel" (se bilaga 6). Inlägget baseras på studier av tidigare finansiella kriser, därav "the big five" dvs. kriserna under 1980- och 90-talet i Spanien, Norge, Sverige, Finland samt Japan. Den nuvarande krisen särskiljer sig i avseendet att den är global. Europa, USA och Japans ekonomier är alla drabbade och i recession. Bedömningen av den globala ekonomiska tillväxten 2009 är omkring 0,5 procent. Vidare menade Rogoff att studier visar att det är en myt att utvecklade ekonomier är mera skyddade från finansiella kriser än mindre utvecklade ekonomier. Globaliserade finansmarknader, ny teknologi och starka politiker och institutioner angavs som förklaringsfaktorer till att krisen blivit så omfattande. Globala obalanser skapades där USA lånade kapitalöverskott genererade i Asien och som senare gav en "låne-bubbla" på den amerikanska fastighetsmarknaden. Enligt Rogoff varar recessioner sällan längre än två år. Situationen i USA bedöms dock som särskilt svår och behovet av offentliga, stimulerande insatser, samt strukturella åtgärder är större än i de nordiska länderna. Enligt Rogoff har den nya Obama-administrationen dock än så länge inte presenterat några stimulanspaket av den omfattning som skulle behövas. Även regleringen på den finansiella marknaden, särskilt beträffande hedgefonder och försäkringar behöver enligt Rogoff stärkas.

Debatt

I den efterföljande debatten i plenum, ställdes en fråga om det behövs ett nytt världskrig för att komma ur den ekonomiska krisen i likhet med vad som hände på 1930-talet. Enligt Rogoff medför krig snarare ekonomiska kriser. På den andra frågan om nödvändigheten av att justera de stora inkomstskillnaderna i USA svarade Rogoff att den finansiella krisen i sig själv bidragit till att utjämna inkomstfördelning. Väldigt många förmögna har nämligen förlorat stora delar av sina tillgångar.

Session 2

Finlands statsminister, Matti Vanhanen, inledde sessionen kring innovation med att berätta om Finlands arbete med att komma ur den finansiella krisen i början av 1990-talet. I detta var stärkandet av den internationella konkurrenskraften ledstjärnan. Utbildning, Forskning och Innovation har varit centrala element i Finlands regeringsprogram. Den nyligen antagna nationella innovationsstrategin är en av de mest centrala reformerna an-

gående högre utbildning som genomförts i Finland. Vanhanen identifierade fyra starka pådrivare av utvecklingen som man måste reagera på för att möta framtiden: En alltmer global, öppen världsekonomi och övervinande över den första globala finanskrisen, en accelererande teknologisk utveckling, klimatförändringarna och slutligen de utmaningar som följer av en allt mer åldrande befolkningen.

Steven Ciesinski, vice president, Stanford Research Institute, höll ett inlägg kring innovation och konkurrenskraft med utgångspunkt i dem av Nordiska ministerrådet framtagna rapporterna Nordic Globalization Barometer och Nordic Innovation Monitor (se bilaga 7). Ciesinski menade att innovation kan komma i olika former, alla kan vara innovatörer då alla har kunder. Rollmodellerna för innovation har förändrats från att ha fokuserat på kostnader, till fokusering på kvalitet och nu på värde. Möjligheterna för nya innovationer är obegränsade. Användningen av Internet är ett exempel. Ekonomisk nedgång är en bra drivkraft för innovation. Genom att göra satsningar i nedgång kan företagen ha nya produkter färdiga då ekonomin vänder. Många talar om att innovation är viktigt, men få organisationer har ett systematiskt tänkande i form av innovationssystem. Fler studenter än tidigare lämnar forskning och ingenjörsutbildningar och det tar i genomsnitt sju år att göra en färdigutbildad fil. doktor produktiv. Innovationskapacitet har stort utrymme för att förbättras, ett fåtal produkter blir succéer och ett fåtal entreprenörer lyckas även i Silicon Valley. Stora företag har svårare att anpassa sig och har en allt kortare överlevnadstid. Om innovationsförmågan bara förbättras med någon procent blir resultaten stora. Enligt resultaten från Nordic Innovation Monitor har Norden styrkor inom IT, utbildning och miljö-energi. Det är viktigt att jämföra sig med de bästa och förstå skillnaderna. Silicon Valley är standarden i detta sammanhang. Ciesinski avslutade med att föreslå att Norden borde ha samma strategi med företagare som man har med att "coacha" elitidrottare inför olympiska spelen. Sikta mot guld, ge aldrig upp och tillåt misstag. Entreprenörskap kan introduceras som ett ämne redan i grundskolan där eleverna får praktisk erfarenhet i att starta och driva företag. Norden uppmanades att riva infrastrukturbarriärer som hindrar företagande, satsa på att öka lärandet om förmågan till innovation, samarbeta med de bästa på området samt ge incitament till skapande av nordiska kluster samt att etablera nordiska "centers of excellence".

Rolf Anneberg, generaldirektör vid forskningsrådet Formas samt styrelseordförande i det nordiska toppforskningsinitiativet (TFI), avslutade session kring innovation med att presenterade det nordiska toppforskningsinitiativet (se bilaga 8). Hösten 2008 gick de nordiska länderna tillsammans om den största nordiska forsknings- och innovationssatsningen någonsin. Med en budget på över 500 miljoner svenska kronor över fem år, deltar nordiska aktörer och ett stort antal nationella institutioner. Initiativet är ett bidrag från de nordiska länderna till att lösa den globala klimatkrisen, och samtidig stärka Norden som region inom forskning och

innovation. Satsningen kommer att fokusera på områden innanför klimat- och energiforskning där de nordiska länderna har gemensamma intressen och där Norden kan bidra med lösningar internationellt. TFI är baserat på engagemang från nationella institutioner och miljöer, speciellt de forsknings- och innovationsfinansierande. TFI skall främja forskning och innovation av hög kvalitet, och de yppersta miljöerna och institutionerna skall involveras. Detta innebär att hög kvalitet skall präglade alla programmens komponenter och processer. Nära samarbete med industri och näringsliv är av stor betydelse för att säkra användningen av forskningsresultaten. Programmet har stora ambitioner om omfattande nätverksbyggande och kommunikation med relevanta parter för att göra möjligheterna i programmet kända.

Programmet omfattar perioden 2009 – 2013 och skall bestå av följande tematiska delprogram:

- Effekstudier och anpassning till klimatförändringar
- Klimatförändringens växelverkan med kryosfären
- Nanoteknik och energieffektivitet
- Integration av storskalig vindkraft
- Hållbar bioenergi
- Avskiljning och lagring av koldioxid (CCS)

Utlänsningen kommer att starta under 2009.

Debatt

I den efterföljande debatten ställdes frågan om hur man lyckas med tekniköverföring från forskningen till näringslivet. Ciesinski svarade att det generellt i finns en dålig integration mellan forskningen och marknaden och att lösningen kan vara att forskare i högre grad kommer ut i näringslivet.

En annan fråga som ställdes rörde statens roll när det gäller riskkapital och innovation, samt om vilken roll staten bör inta när det gäller att välja vilka teknologier som ska stödjas. Annerberg och Vanhanen var eniga i att när det gäller satsningar på forskning har staten en stor roll eftersom det ger långsiktig avkastning för samhällena. Vanhanen menade även att staten har en stor påverkan på marknaden såsom en stor konsument och kan genom detta påverka teknologiutvecklingen. Ciesinski poängterade det finns viss statlig inblandning i riskkapitalförsörjningen i USA, men att detta i huvudsak bör skötas av marknaden.

Sessionen angående innovation avslutades med gruppdiskussioner. Moderatoren *Lykke Fries* nämnde att både "Nordic Globalization Barometer" och "Nordic Innovation Monitor", som tagits fram för att främja diskussionen, visar att Norden har goda förutsättningar för att vara globalt konkurrenskraftigt och innovationsfrämjande. Men båda rapporterna pekar också på svagheter i Norden. Exempelvis finns tecken på att Nordens

relativt goda position på kunskapsområdet håller på att eroderas, att Norden har svagheter vad gäller entreprenörskap, samt att marknadsintegrationen i Norden visar svagheter och som avspeglas i låga nivåer av konkurrens och högra prisnivåer.

Efter debatten indelades deltagarna i tre grupper under följande teman; *Små ekonomiers sårbarhet* (gruppledare Fridrik Mar Baldurson, Professor Reykjavik universitet), *Progressiv klimatpolitik i en kristid* (gruppledare Kristina Persson, ordförande för Föreningen Nordens Förbund), samt *Energi, miljö och innovation* (gruppledare Kjell Bendikssen, administrativ direktör för Institutet för energiteknik i Oslo). Som underlag till gruppdiskussionerna hade tre olika diskussionsunderlag tagits fram (se bilaga 9-11) samt ett statusdokument för det nordiska COP-15 arbetet (se bilaga 12). Grupperna arbetade intensivt i flera timmar. I varje grupp var det omkring 25-35 deltagare. Det var representanter från alla delar av deltagarkretsen; forskningsvärlden, näringslivet, medborgarorganisationer, politiker, tankesmedjor med flera. Även statsministrarna deltog i gruppernas diskussioner. Grupperna debatterade och kom med konkreta förslag till initiativ som kan vara till fördel för de nordiska länderna, medborgarna och företagen. Flera initiativ blev under diskussionerna förändrade, justerade och utvecklade. Grupperna fokuserade på vilka initiativ som borde sättas igång på nordiskt plan i tillägg till initiativ som satts igång bilateralt och på bredare internationell nivå.

Fredag 27 februari

Session 3

Fredagen inleddes med en session kring Energi, Miljö och Innovation. *Norges statsminister Jens Stoltenberg* tydliggjorde att vi alla idag är en del av det globala internationella samfundet och att globaliseringen har fört mycket positivt med sig. 100 millioner människor har kommit ut ur fattigdom. Den dåliga sidan är att när människor kommer ut ur fattigdom ökar även deras energiförbruk som en följd av den förbättrade levnadsstandarden. Detta är ett dilemma och en inbyggd motsättning. Vi skall inte sätta oss i en position där vi må välja. Vi måste klara båda utmaningarna. Ett svar är att satsa på innovation inom miljö och energiområdet. Intressanta förslag har framkommit på forumet. Trots utvecklandet av vindkraft, bioenergi och solenergi ökar användandet av fossila bränslen. En lösning som kan reducera dessa effekter är fångst och lagring av koldioxid, dvs. "carbon capture storage". Norge har utvecklat denna teknologi, som funnits i 10 år men den är ännu inte kostnadsmässigt lönsam. Offentliga stöd är nödvändiga för att utveckla tekniker men skatter eller kvothandelssystem måste användas för att öka trycket till att använda nya energiformer eller tekniker för energibesparing. Stoltenberg var positiv till att problemen som dessa utmaningar medför kan lösas.

Kjell Bendiksen rapporterade från gruppdiskussionen i gruppen Energi, miljö och innovation (se bilaga 12). Det var enighet i arbetsgruppen om att den finansiella krisen fordrar offentliga initiativ som understödjer innovationsaktiviteter och att det var viktigt att dessa initiativ är av långsiktig karaktär. Det pekades även på ett behov av att sammanlänka eventuella krispaket i länderna med de långsiktiga budgetarna. Vidare menade gruppen att de enskilda nordiska länderna är för små var för sig i en global kontext, men att ett samlat Norden kan fungera som en testmarknad för en rad industrier. De nordiska länderna har goda förutsättningar att gemensamt utveckla regler och standarder som kan fungera som "best practice" i Europa. Norden borde göra mer för att profilera sig med gemensamma lösningar i den globala ekonomin, där "Green Valley of Europe" var ett konkret förslag. Gruppen fann även att de nordiska länderna med fördel kan samla sina resurser innanför gemensamma styrkepositioner. Ett tätare och mer integrerat samarbete på institutionell nivå mellan innovationssystem och forskningsinstitutioner kan medföra betydande skalfördelar. Etablering av nordiska "centers of excellence" inom innovation och entreprenörskap föreslogs, liksom samarbete och offentligt stöd till etablerande av demonstrationsanläggningar. Även vikten av att stimulera unga människor i naturvetenskap och teknologi framhövdes samt att

entreprenörskap och innovationskunskap borde inkluderas i utbildning. Slutligen föreslogs att det utvecklas en Nordisk innovationsmonitor på energi och miljöområdet.

Debatt

I den efterföljande debatten var det bred uppslutning till gruppens förslag. I tillägg till det som rapporterades från gruppen nämndes även vikten av ta utgångspunkt i ländernas existerande styrkepositioner och att även den traditionella industrin involveras. Det pekades även på det betydande potential som finns i energibesparingar, såväl i existerande byggnader som i nybyggeri, ett område som i Norden står för en stor andel av energiförbrukningen.

Session 4

Den andra sessionen denna dag handlade om Progressiv klimatpolitik i en kristid. *David Carlson, Director, International Polar Year, International Program Office* höll ett inledande anförande (se LÄNK till följd av presentationens storlek). Carlson pekade på att forskningen kring polarisarna gett en större kunskap om att förutsäga utvecklingen av isen i Arktis. Variationen i förändringarna av isarnas utbredning har ökat kraftigt under den tiden som människorna producerat klimatpåverkande utsläpp jämfört med innan. Detta har dock medfört att isens förändringar har blivit svårare att bedöma än tidigare. Carlson förklarade även permafrostens betydelse för att hålla koldioxidutsläpp, då denna binder större mängder utsläpp än temperade och de tropiska skogarna tillsammans. Minskade havsisar medför även minskad permafrost som i sin tur medför att koldioxidutsläpp kommer frigöras. Utvecklingen har gått mot ett ökat antal dagar där isen smälter mer än den fryser. Avgörande för Arktis är att få större kunskap om dels hur man förutser effekterna av havsisarnas smältning på såväl ekosystem som samhällena och dels hur man skyddar sig mot dessa effekter. Polarvetenskap har en stor global påverkan och i det avseendet utgör Nordens engagemang och relation till Arktis ett internationellt föredöme.

Gruppledaren *Kristina Persson*, Föreningen Nordens Förbund, inledde med en reflektion kring hur en progressiv klimatpolitik kan säkras i framtiden. Persson presenterade huvuddragen i gruppdiskussionen kring vad Norden kan göra i konkreta termer och som kan sammanfattas i följande punkter (se bilaga 13).

- 1) Gå före med starka styrmedel, som snabbar upp processen som leder till att utsläppskurvorna bryts, dels stimulerar vår egen strukturomvandling och ger oss fördelar i konkurrensen.
- 2) Samarbeta om forskning och innovation - bygg ut toppforskningsinitiativet, sätt till mer resurser och mer resurser för samordning. Lägg resurserna på energisparande och

förnyelsebar energi och på utveckling av ”fossilfria” system, exempelvis laddbara elhybrider och förbättrade kollektiva trafiksystem. 3) Skapa nätverk mellan FoU och näringslivet med stöd av offentliga resurser. Det behövs mer resurser för att leda forskningsresultaten fram till färdiga produkter. 4) Stötta nytt högteknologiskt företagande inom ”clean-tech”-branscherna med lån och bidrag och underlätta för riskkapital. 5) Satsa på gemensam nordisk upphandling, t.ex. med sikte på utsläppsfritt byggande/boende och nya transportssystem. 6) Ge kommuner och statliga myndigheter stöd för att beakta klimatavtrycket i sin upphandling. 7) Bedriv ett politiskt lobby- och upplysningsarbete gentemot länder i t.ex. östra Europa eller tillväxtländer för en uppslutning bakom EU- målen. Visa att det går att förena hög tillväxt med hållbarhet - i själva verket är det motsatsen som inte går. 8) Hjälpa fattiga länder med tekniköverföring och klimatanpassning. Satsa på gemensamma stora projekt i t.ex. Afrika för ökad effektivitet och samordning. Behoven är enorma. 9) Visa våra bästa exempel och marknadsför nordiska lösningar. ”Nordic” ska vara liktydigt med klimat och miljöomsorg. Norden skulle kunna bedriva en kampanj utomlands för energieffektivisering, förnyelsebara bränslen, klimatanpassning etc. tillsammans med näringsliv, forskningsinstitutioner och biståndsmyndigheter. 10) Utbilda för hållbarhet och spetskompetens, gärna i samarbete med näringslivet.

Danmarks statsminister Anders Fogh Rasmussen (AFR) följde upp med att välkomna David Carlsons inlägg som ger stöd för målsättningar på området.

AFG underströk att det finns behov för en ambitiös klimat- energi- och miljöpolitik. Förslagen som presenterats var konkreta och intressanta och ger inspiration för det fortsatta arbetet. Det var AFR:s tydliga uppfattning att de fem nordiska statsministrarna fortsättningsvis bör vara i spetsen för att bära globaliseringsinitiativet vidare på nordiskt plan, också beträffande den vision, som grupp C framförde, nämligen att göra Norden till en ”Green Valley of Europe”. AFR uppmanade generalsekreteraren för NMR att ta fatt i de konkreta punkter, som presenterades och baserat på detta utarbeta grunden för hur visionen bärs vidare. Fogh Rasmussen uppmanade vidare till att Nordiska ministerrådets budget fortsätter att omprioriteras för att öka fokuseringen i samarbetet.

Enligt AFR:s uppfattning bör den konkreta uppföljningen på årets forum vara att igångsätta ett nytt ambitiöst program som går ut på att göra Norden till ett grönt teknologi laboratorium/grön testmarknad för transport med sikte på att minska CO₂ utsläppen från transport. Norden har en mängd fördelar som det kan byggas på. Därför bör betydliga medel sättas på detta för att realisera denna vision. Ett grönt nordiskt teknologilaboratorium för transport, en testmarknad – inte nödvändigtvis i fysisk mening – men ett samarbete där nordiska företag utvecklar klimatvänliga lösningar för den globala transportindustrin. En undersökning av möjligheten för gemensamma tekniska standarder kunde också vara aktuell. Det

måste lyssnas på det råd som ges om att förbättra och förkorta avståndet mellan forskningsresultat på universiteten och det praktiska genomförandet av ny produktion i företagen. AFR såg gärna att ett sådant ambitiöst initiativ blev ett nytt globaliseringsinitiativ, till vilken det allokeras medel från NMR:s budget. De nordiska statsministrarna kunde på deras nästa sommarmöte diskutera hur visionerna från forumet kan vidareföras. AFR tillade att energieffektiviseringen i byggnader är viktig och att Norden borde gå i spetsen. Det var inte nog att utveckla gemensamma nordiska standarder utan gemensamma standarder bör göras på europeiskt plan. De nordiska länderna borde samarbeta och formulera gemensamma önskemål när man under hösten skall diskutera ett nytt EU-byggnadsdirektiv.

Inför klimatförhandlingarna i Köpenhamn är huvudpunkter att sätta ambitiösa utsläppsmål, finansiering av grön teknik samt system för att kontrollera utsläppen. Målsättningen är att minst halvera koldioxidutsläppen till 2050, där de rikaste länderna minskar sina utsläpp med 80 procent. Till år 2020 skall EU minska utsläppen med 30 procent. Målsättningen är att även Kina ska minska sina utsläpp. Ett starkt nordiskt ledarskap kan förväntas genom skapandet av en nordisk klimatfond som innebär att Norden auktionerar ut en del av utsläppskvoterna och där intäkterna fonderas till att stödja fattiga länders arbete med att minska CO₂ utsläppen.

Debatt

I den efterföljande debatten framfördes synpunkter om att även inrikta politiken mot ”lågt hängande frukter”. Ett exempel på sådana frukter är energiåtgången till uppvärmning av byggnader som idag upptar 40 procent av energiförbrukningen. Det finns stort potential i att skärpa kraven både vad gäller nybyggen och existerande byggnader. Det framfördes synpunkter kring vikten av att bibehålla och utnyttja den plattform som utvecklats i det nordiska toppforskningsinitiativet när man funderar på nya nordiska globaliseringsinitiativ.

Nordiska ministerrådets generalsekreterare tackade Fogh Rasmussen för de politiska signalerna och poängterade att det nordiska toppforskningsinitiativet kan vidareutvecklas på många sätt, bland annat genom att bygga vidare i en större internationell skala såsom inom EU. Det finns behov att fortsätta arbeta för att synliggöra Norden och det finns plats för utvecklandet av nya initiativ inom transport och energiområdet. Genom att utnyttja de existerande strukturerna kan resultat skapas på ett effektivt sätt.

Session 5

Den avslutande sessionen handlade om små ekonomiers sårbarhet. *Friðrik Már Baldursson* var ledare för gruppdiskussionen (se bilaga 14). I

gruppen kunde man identifiera behovet av att förbättra transparensen på den finansiella marknaden som en uppgift för det nordiska samarbetet. Det har visat sig att verksamheter som Moodys och Standard and Poors, vilka specialiserat sig på detta, inte har kunnat lösa denna uppgift. Frågan om krishantering ansågs även kunna stärkas genom nordiskt samarbetet. Under den nuvarande krisen i Island har man kunnat utnyttja experter från Sverige, Finland och Norge. Det kunde vara värt att undersöka om man på nordisk basis kunde utveckla en plan för krishantering, där de enskilda länderna kan utnyttja varandras resurser. En anledning till detta är det faktum att många stora nordiska banker har en betydande del av sin verksamhet i ett annat nordiskt land. I gruppen blev det också betonat att de nordiska länderna kan påverka det bredare internationella arbetet med att förbättra regleringen av finanssektorn. Men det framhävdes även att det förutsätter att de nordiska länderna har samma politiska syn på saken.

Ålands lantråd Viveka Eriksson följde upp rapporteringen från grupp A med att beskriva Åland som är en liten ekonomi mellan Sverige och Finland som båda i sin tur betraktas som små ekonomier. Att undanröja gränshinder mellan Sverige och Finland är därför av stort vikt för Åland.

Åland har liksom Färöarna inte drabbats av den finansiella krisen i någon stor skala. De offentliga intäkterna har minskat men sysselsättningen är fortfarande god. Krisen kommer med stor säkerhet, dock med viss eftersläpning, även till Åland eftersom Ålands inkomster är starkt beroende av de offentliga inkomsterna i Finland. Åland har liksom Färöarna ett starkt näringsliv där sjöfarten är särskilt viktig. Ekonomin vilar även på en god grund med ett starkt småföretagande och befolkningen är van att vara mångsysslare. Eriksson betonade att Åland som ö-samhälle varit vant att vara självförsörjande och att spara till sämre tider. Åland är idag starkt sammankopplad med omvärlden, vilket har utvecklat välbefindandet men även ökat sårbarheten. Finanskrisen har visat att bankerna har agerat i slutna system som inte varit transparenta. Det nyligen avhållna G20 mötet i Berlin kan bidra till att sätta in bankerna i ett bättre genomskiktligt och reglerat system. Internationell samordning är viktig i denna fråga. Norden skall utnyttja de erfarenheter man fått från finanskrisen men bibehålla öppenheten mot omvärlden. Norden kan visa vägen till utveckling och trygghet.

Debatt

I den efterföljande debatten supplerades grupprapporteringen med åsikten att vikten av att införa de idag kortsiktiga regleringarna i samband med finanskrisen måste kunna avvecklas till att bli långsiktiga. Frågeställningar som behöver tas ställning till är t.ex. i vilken grad stater ska äga banker. En annan punkt som nämndes var att Norden borde arbeta på att utarbeta gemensamma bankpaket.

Det restes även ett önskemål om ett förtydligande angående relationen mellan kapitalflöden och den finansiella krisen. En strypning av kapitalströmmarna ansågs inte vara en lösning, snarare finns lösningen i reglering och övervakning. Övervakning av de finansiella marknaderna är inte en lösning i sig, utan det krävs även en internationell koordinering när det kommer till krishantering. Deltagare lyfte även fram behovet av innovationer på det sociala området vilket kan resultera i såväl ökad livslängd för befolkningen samt till ekonomisk tillväxt. Detta är inte minst viktigt med tanke på den kommande demografiska utmaningen.

Sinikka Bohlin, Nordiska rådets president, reflekterade att det var glädjande att det finns vilja och idéer till samarbete trots den ekonomiska krisen. Hon var enig med Stoltenberg vad gäller att de positiva effekterna av globalisering överskuggar de negativa, samt med Fogh Rasmussens förslag om nordiska satsningar på gröna transporter. Bohlin pekade även på att budgetprocessen i Nordiska ministerrådet kräver en konstruktiv dialog. Bohlin understryk i sitt middagstal på torsdagen att den finansiella oron och miljöfrågorna, och särskilt klimatförändringarna är exempel på frågor som man endast kan lösa tillsammans och där det gäller att snabbt hitta konkreta åtgärder.

Den svenska statsministern *Fredrik Reinfeldt* avslutade globaliseringsforumet med ett anförande där han poängterade vikten av olika roller och vem man företräder. Statsministrarna företräder väljare och i detta sammanhang är människors förtroende avgörande för att lyckas. Detta är en skillnad gentemot personer som företräder specifika intressen. Rollerna ska inte sammanblandas men däremot viktigt att de möts. Reinfeldt menade även att globaliseringen har inneburit stora förändringar i form av att handel och investeringar blivit mer gränsöverskridande. Det har medfört att vi blivit rikare, fått fler valmöjligheter, men även gjort att vi blivit mer sårbara och att volatiliteten blivit större. Brottsligheten har blivit allt mer gränsöverskridande och stora multinationella företag kan spela ut länder mot varandra. Finanskrisen, som den senaste tiden blivit uppenbar hade sin start i ett felaktigt och osunt bolånesystem i USA och den globala ekonomiska integrationen har medfört att spridningen blivit stor. Reinfeldt pekade på att det var viktigt att de nordiska länderna tar lärdom av den bankkris man hade på 1990-talet i både Sverige och Finland och där ordning och reda i ekonomin, regler och tillsyn på de finansiella marknaderna är grunden. Det nya i den senaste krisen är integrationen i de finansiella systemen. För att lösa den nuvarande krisen måste det till internationellt koordinerade insatser där alla måste vara med, detta har initierats inom bl.a. EU men det återstår ännu mycket arbete. Mycket tyder på att många EU-länder tar ett steg tillbaka mot en nationalisering, t.ex. genom bankäggande och nationella satsningar, som bidrar till att konservera de jobb som finns idag. Detta är inte en lösning för framtiden. Vi inte kan inte idag veta att de jobb vi har nu även är de som vi bör ha i framtiden. Norden bör vara den starkaste rösten emot de protektionistiska ström-

ningarna och fortsatt lyfta fram att globaliseringen har både positiva och negativa konsekvenser, lära sig hantera de negativa konsekvenserna samt fortsätta tro på öppenhet för att utvecklas.

Reinfeldt lyfte även fram Fogh Rasmussens inlägg om en klimatvänlig politik genom satsningar och investeringar.

Globaliseringsforumet 2009 i medierna

Viktiga delar av den nordiska mediakåren och även en del internationell media fanns på plats och rapporterade från forumet. Bland dessa kan nämnas *YLE*, *TT*, *Rizau*, *Dagens Nyheter*, *Børsen*, *Herald Tribune* samt *The Economist*. En kort rapport om forumets genomslag i medierna kan ses i bilaga 15.